

Overweging

De liefde is voor een mens als het water voor een vis en de lucht voor een vogel. Voortgekomen uit liefde zijn wij, gebouwd op liefde en bestemd om liefde door te geven. Als de liefde ontbreekt, dan zijn we geen compleet mens meer. Vergeving is dan niet meer mogelijk, dan zit er geen rem op de zelfverheffing van de ene mens tegen de ander en kan de kwetsbare mens niet rekenen op enig mededogen.

Ooit, lang geleden was er een eigenwijze handwerksman die in zijn werkplaats tegen ieder die het maar wilde horen over een openbaring van liefde sprak. Hij verzamelde een groep mensen om zich heen en liet ze proeven aan een nieuwe manier van leven waarin alle gangbare scheidsmuren waren opgeheven. Hij liet ze zien wat een leven met elkaar uit liefde wel niet kon betekenen. Toen op een dag, pakte hij zijn gereedschap bij elkaar en trok verder. Zijn groep kon het nu wel verder alleen af. Maanden later kreeg hij een brief. Een brief die hem veel verdriet bezorgde. De gemeenschap was uiteengevallen in groepjes, in kliekjes. Ze waren die handswerkman gaan vergelijken met andere mensen die een veel betere opleiding hadden genoten, mensen die de dingen veel mooier konden zeggen. De een achtte zich beter dan de ander. De band van liefde tussen die mensen, verschillend als ze waren, arm en rijk samen, die band was weg.

Toen riep de handwerksman een van zijn vrienden, gaf hem pen en papier en zei: schrijf op! Hij dicteerde een brief, een heel lange brief. Bijna aan het eind van die brief gekomen ging de handwerksman, een kleine gedrongen man met een kaal hoofd en priemende ogen, er eens extra goed voor staan. Hij dacht na: hoe zouden zijn mensen daar ver weg het weer goed kunnen krijgen? Dat zou alleen kunnen als er weer liefde was. Maar dan niet de liefde van de goedkope, softe soort, de liefde die er alleen is voor wie aardig voor jou is. Niet alleen voor je eigen familie, voor je volksgenoten. Nee wat ze nodig hadden dat was liefde die tegen een stootje kan, liefde die het lelijke mooi maakt, liefde niet als een gevoel dat zo weer weg kan zijn maar liefde als iets dat je *doet*.

En toen dicteerde hij woorden die de mensen eeuwen later nog zouden kennen, woorden die vaak klinken op een bruiloft, feest van ontluikende liefde tussen twee mensen, maar ook woorden die klinken als iemand begraven gaat worden – want juist dan willen we kijken met een blik van liefde - woorden ook die je tevoorschijn mag halen als het niet meer lukt het goed met elkaar te houden. Een deel van die woorden lees ik nu voor:

Al sprak ik de talen van alle mensen en die van de engelen – had ik de liefde niet, ik zou niet meer zijn dan een dreunende gong of een schelle cimbaal. [...]

De liefde is geduldig en vol goedheid.

De liefde kent geen afgunst, geen ijdel vertoon en geen zelfgenoegzaamheid.

Ze is niet grof en niet zelfzuchtig, ze laat zich niet boos maken en rekent het kwaad niet aan, ze verheugt zich niet over het onrecht maar vindt vreugde in de waarheid.

Alles verdraagt ze, alles gelooft ze, alles hoopt ze, in alles volhardt ze.

De liefde zal nooit vergaan. [...]

Ons resten geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de grootste daarvan is de liefde.

Waar, o waar heeft Paulus, tentenmaker en apostel, toch deze woorden ooit vandaan gehaald? Niemand die het weet. Heeft hij ze zelf ter plekke bedacht? Hij was briljant genoeg om dat inderdaad te kunnen. Een andere vraag is: waar haalde hij de *inspiratie* vandaan om

dit loflied op de liefde te maken? Die kan alleen maar komen doordat Paulus iets had opgevangen van Jezus. U weet, Paulus verwijst in zijn brieven nooit naar bekende verhalen over Jezus die we kennen uit de evangeliën. Het blijft bij een handjevol spreuken van Jezus. Wat hij wel weet, en wat de kern voor hem is, dat is dat Jezus is gestorven en opgewekt. Dat hele gebeuren is één grote openbaring van een God van *liefde*. Dat doortrekt al zijn brieven, dat werkt hij ook praktisch uit in al die vermaningen, vaak in de tweede helft van een brief. Daar zie je liefde, in de praktijk gebracht. Als je met die ogen teruggaat naar 1 Corinthiërs 13, naar het loflied op de liefde, dan zie je opeens dat het de persoon van Jezus is die onder deze tekst ligt, ook al wordt zijn naam niet genoemd.

- *Al gaf ik mijn leven prijs – maar had de liefde niet.*

Dan kun je denken aan de laatste dagen van Jezus in Jeruzalem

- *De liefde rekent het kwaad niet aan en vindt vreugde in de waarheid*

Dan kun je denken aan de woorden en daden van Jezus, rondtrekkend door Galilea

- *Alles verdraagt ze...*

Zoals Jezus verdroeg

- *alles gelooft ze*

Met het onuitputtelijke vertrouwen van Jezus

- *alles hoopt ze*

nooit, nee nooit hield Jezus op het Koninkrijk te verwachten

- *in alles volhardt ze*

... zoals Jezus niet is gevlucht....

Dat loflied op de liefde is dus de persoon van Jezus, op rijm gezet. Maar nu moeten we nog iets dieper graven. Want Jezus zelf ging, zo weten we uit de evangeliën nog wel een stap verder. Hij verwoordde de liefde op een manier die uniek genoemd mag worden – maar ook moeilijk ja eigenlijk onmogelijk. Jezus zei immers in de Bergrede: ‘Heb je vijanden lief’. Kun je dat wel van mensen vragen? Vraagt Jezus van ons om als er iemand voor je deur staat met een geladen geweer met de duidelijke intentie om jou en je huisgenoten neer te schieten, om dan de deur te openen? Dan zou Jezus iets onmogelijks van ons vragen, iets immoreels eigenlijk.

Jezus begint die passage door te zeggen: jullie hebben gehoord dat gezegd is: ‘je moet je naaste liefhebben en je vijand haten’. De eerste helft van die zin die kennen we, uit de torah. De tweede helft van die zin staat niet in de schrift, is zo letterlijk niet te vinden. Wat kan Jezus bedoeld hebben? Ik denk dat we het hier moeten zoeken: als vanzelfsprekend hebben mensen de neiging om het begrip van ‘naaste’ te reserveren voor mensen die je kent, voor je volksgenoten. In zijn optreden heeft Jezus laten zien dat de liefde van God ruimer is, veel ruimer. Hij nodigt tollenaars en zondaars uit om de maaltijd mee te delen. Wie is dan je naaste, wie is je vijand? Jezus blaast de gebruikelijke indelingen op. Vandaar dat hij kan zeggen: liefde is niet te reserveren voor je volksgenoten, voor je familie en vrienden, maar ook voor mensen die daar buiten vallen, ja zelfs voor hen die jij nu direct beschouwt als je eigen vijand. Vandaar ook Jezus’ retorische vraag: ‘*En als jullie alleen je broeders en zusters vriendelijk bejegenen, wat voor uitzonderlijks doe je dan? Doen de heidenen niet net zo?*’ Op die manier beschouwd wordt het iets gemakkelijker te begrijpen wat Jezus bedoelt. Maar echt gemakkelijk wordt het niet. Het blijft iets mateloos houden – dat zal een belangrijk thema worden in mijn lezing in het bijbelcafé van 24 november aanstaande: dat het christelijk geloof een religie is niet van gematigdheid maar van mateloosheid. De mateloosheid namelijk van de opheffing van elke door ons gemaakte scheiding tussen

mensen, tussen volken, tussen mannelijk en vrouwelijk, tussen Jood en Griek, slaven en vrijen, hetero's en homo's of welke tweedeling we ook maar willen aanhouden. Die mateloosheid kan omdat Gods liefde mateloos is: *'Hij laat zijn zon immers opgaan over goede en slechte mensen en laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen.'*

Daarmee kom ik op een derde en laatste thema. God laat zijn zon opgaan. Hij laat het regenen. Dat is een mooi beeld. Maar de zon is op veel plekken op aarde veel te fel. En de regen is wel erg ongelijk verdeeld op onze aarde. Als God werkelijk liefde is, had dat allemaal niet beter geregeld kunnen worden? Ik ben eens gaan zoeken in de bijbel. Als in de bijbel gesproken wordt over Gods liefde dan gaat het over volhouden in moeilijke tijden (Romeinen 8:39) of wordt het direct verbonden met een oproep om elkaar lief te hebben (1 Johannes 4:7-16). Die liefde betekent niet dat een mens gespaard zal worden voor elke vorm van ongeluk.

Als je kinderen krijgt dan is er een korte periode dat je ze bijna honderd procent kunt beschermen. Dat is de vorm die ouderliefde dan kan aannemen. Mensen hebben de neiging die fase op het vaderschap van God te projecteren. Als er ergens op aarde een verschrikkelijke natuurramp gebeurt kun je er gif op innemen dat even later de verwijten tegen christenen klinken: 'waar blijven jullie nu met je God van liefde?' Maar we zitten dan in een frame dat zegt: echte liefde beschermt tegen alles. Maar dat kan liefde niet dragen. Tussen mensen onderling is het zo dat niemand zegt: 'jouw liefde moet mij tegen alles beschermen'. Volwassenen verwachten zoiets niet van elkaar. Doen ze dat wel dan behandelen ze elkaar alsof een van de partijen als een nog onmondige zuigeling is. Maar volwassen mensen hebben vrijheid van handelen, met de daarbij behorende verantwoordelijkheid. Met als prijs dat er ook kwetsbaarheid is, en ongeluk, mislukking en schuld.

Zo moeten we ook – als volwassen, mondige mensen – omgaan met God als onze Vader. Die schenkt ons zijn liefde en barmhartigheid, kijkt naar ons met dezelfde blik van zorg en trots waarmee je naar je eigen volwassen geworden kinderen kunt kijken. Je wilt niets liever dat het hun goed gaat, met heel je hart. Maar je kunt ze niet behoeden voor alle kwaad. Heb je daarmee soms minder liefde?

Ik sluit af. Zo hebben we in kort bestek enkele aspecten van liefde bekeken. De komende zes zondagen gaan we daarmee verder. Volgende week gaat het over vreugde. De vraag is dan: wat kunnen we over vreugde zeggen als we die willen verbinden met liefde, willen laten voorkomen uit liefde? En wat kan liefde doen als er op een bepaald moment geen vreugde in iemands leven kan zijn? Want ook dat overkomt ons allemaal. Op die manier zullen we het elke zondag doen in deze herfst. Zo zal de lengte en de breedte, de hoogte en de diepte van de liefde aan bod komen.

Erik van Halsema

Gebruikte literatuur:

- Brinkman, M.E., *Grote Woorden. Met dank aan Denkers en Dichters*. Utrecht 2019
- Davies, W.D., D.C. Allison, *The Gospel according to saint Matthew – Vol 1*. [I.C.C.] Edinburgh 1988
- Moyaert, P., *De Mateloosheid van het Christendom. Over naastenliefde, betekenisincarnatie en mystieke liefde*. Nijmegen 1998
- Schrage, W., *Der erste Brief an die Korinther, (1 Kor 11,17-14,40)* [E.K.K.] Zürich / Neukirchen 1999